

YOSH FUTBOLCHILARDA TEXNIKA VA TAKTIKANI RIVOJLANTIRISHNING USLUBLARI.

Andijon davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi
Tojiboyev Xushnubek Sultonbek o'g'li
tojiboyevxushnubek27@gmail.com

Annotatsiya: Mashg'ulotlar payti, ayniqsa, yosh sportchilar bilan yoshni, jismoniy sifatlarning rivojlanish darajasini hisobga olgan holda tuzilishi kerak. Ushbu bosqichning asosiy vazifalaridan biri bu texnik va taktik tayyorgarlik darajasini oshirishdir. Jismoniy sifatlarning rivojlanish xususiyatlarini inobatga olgan holda, yoshlarning rivojlanishi notekis va geteroxron tarzda sodir bo'lishini ta'kidlash lozim. Turli xil sifatlarning turli davrlarda rivojlanadi. Yoshlarda aniqlik, tezkorlik va sezgirlik, shuningdek o'rgatish texnikasidagi maxsus epchillik, operativ fikrlash tezligi, e'tiborni almashtirish va taqsimlash tez rivojlanadi. Sekin o'sish sur'atlari kuch, chidamlilik va kinezmetik sezgirliklarda namoyon bo'ladi. Yosh futbolchilarni tayyorgarlik jarayonini rejalashtirishda nazariy, umumiy jismoniy, maxsus jismoniy, texnik, taktik va integral tayyorgarliklarga taqsimlash qo'llaniladi. Futbolchilarning sport tayyorgarligi bu barcha zarur vositalar, usullar, shart-sharoitlar to'plamidan foydalanish bilan bog'liq bo'lgan va yuqori sport mahoratiga erishishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Futbolchilarda texnik-taktik, umumiy tayyorgarlik, rivojlantirishda, chidamlilik, umumiy, darajasi, sifatlari, hujumning, jihati, oshirish, jamoaviy,

Kirish: Yosh futbolchilarning texnik-taktik tayyorgarlik darajasini o'rganish. Mashg'ulotlar jarayonining zichligini aniqlash va uslubiy tavsiyalar yaratish. Futbolchilarni o'yin faoliyati faqat sakrash, yugurish va yurishdan iborat emasligi, ularning harakati anchagina murakkab bo'lib, raqib bilan kurashishi, eng katta tezlikda yugurishi, murakkab taktik vazifalari bajariladi. Shuning uchun futbolchilarning jismoniy tayyorgarligi ularning o'yin faoliyatini xarakterini hisobga olgan holda shunday qilish kerakki, bu ularga texnik va taktik mahoratini takomillashtirishga asos bo'lsin. Futbolchining umumiy tayyorgarligi jismoniy qobiliyat har tomonlama tarbiyalash, umumiy ish qobiliyatini oshirish vazifalarini hal qilinishi va umumiy rivojlantiruvchi mashqlarning shug'ullanuvchilar organizmiga umumiy ta'sir ko'rsatuvchi sportning boshqa turlari bilan bog'liqligini ta'kidlaydilar. Umumiy texnik, taktik tayyorgarlikda mushak-paylarning rivojlanishi va mustahkamlanishiga ichki a'zo va tizimlar funksiyasini takomillashtirishga, harakatlarni koordinatsiya qilishni yaxshilash va harakat sifatlari umumiy darajasini oshirishga erishiladi.

Tadqiqotni maqsadi: Yosh futbolchilarda tahnikasi-taktikani o'zlashtirish.

Texnik-taktik tayyorgarlikning bu vaqtdagi vazifasi avvalo yosh futbolchilarning harakat funksiyalarini (kuch, tezkorlik, chidamlilik, chaqqonlik va epchillik, shuningdek o'z harakatlarini vaqt oralig'ida, havoda va muskullarning zo'r berish darajasiga ko'ra boshqara bilish harakat funksiyasining asosiy komponentlaridir) shakllantirishdan iborat bo'ladi. Harakatlar tezligini tarbiyalashga katta e'tibor berish kerak, chunki bolalik va o'smirlik yoshida ana shu eng muhim jismoniy sifatni tarbiyalash uchun keng imkoniyatlar mavjuddir. Mashg'ulotlarga estafetalardan tashqari 10-15 m ga yugurish bo'yicha kontrol

mashqlarni kiritish ham tavsiya etiladi. Hujumning samaradorligi tezkorlik va texnik, taktik uslublarni aniq amalga oshirishga bogʻliq, bu oʻyinchilardan yuqori darajada individual va jamoaviy harakatlarni talab etadi. Raqibning metin himoyasini yengishning zamonaviy vositalardan biri tezkor qarshi hujumdur. Futbolning texnik va taktika yondashuvlari tadqiqotida futbolning texnik va taktika yondashuvlarining oʻzaro bogʻliqligi va ularni rivojlantirishdagi metodik yondashuvlar taqdim etilgan. U yosh futbolchilarga jamoaviy taktikani oʻrgatishda oʻyin vaziyatlarini tahlil qilish, raqibning harakatlarini hisobga olish va jamoaning umumiy strategiyasini ishlab chiqishda metodlarni yoritadi. Shuningdek, yosh futbolchilarni taktika jihatidan oʻqitishda maxsus vaziyatlarni yaratish va oʻyin harakatlari asosida qarorlar qabul qilishni oʻrgatish zarurligini taʼkidlaydi. Yosh futbolchilarning texnik-taktik harakatlarini rivojlantirish metodikasini oʻrganish jarayonida bir qator nazariy va amaliy tadqiqotlar oʻtkazildi. Tadqiqotlar yosh futbolchilarning texnik-taktik koʻnikmalarini shakllantirishda qoʻllaniladigan metodlarni, ularning samaradorligini va trening jarayonining oʻziga xos jihatlarini tahlil qilishga qaratilgan. Ushbu tadqiqotlar natijalarini quyida keltirilgan asosiy xulosalar orqali umumlashtirish mumkin. Tadqiqotlar natijalari shuni koʻrsatadiki, yosh futbolchilarning texnik-taktik harakatlarini rivojlantirishda qoʻllaniladigan metodlar, yondashuvlar va trening tizimlarining samaradorligi oʻrganilayotgan futbolchilarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Mashqlar, drillar, jamoaviy taktika, psixologik tayyorgarlik va oʻyindagi qarorlar qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirish — bularning barchasi futbolchilarning texnik-taktik mahoratini oshirishga yordam beradi. Tadqiqotlar natijalariga asoslanib, yosh futbolchilarni tayyorlashda integratsiyalashgan metodik yondashuvlarning ahamiyati yana bir bor tasdiqlandi. Bu, oʻz navbatida, futbolchilarning oʻyin mahoratini oshirish va muvaffaqiyatga erishish uchun zarur boʻlgan strategiyalarni ishlab chiqishda muhim yoʻnalish boʻlib qoladi. Futbol jahonning eng mashhur sport turlaridan biri boʻlib, uning rivojlanishi va muvaffaqiyatga erishishida futbolchilarning texnik va taktika koʻnikmalarini samarali rivojlantirishning oʻrni katta. Yosh futbolchilarni texnik-taktik harakatlarni rivojlantirishda metodik yondashuvlar, ularning individual va jamoaviy mahoratini oshirishda muhim rol oʻynaydi. Ushbu ilmiy maqolada yosh futbolchilarning texnik-taktik harakatlarini rivojlantirishning samarali metodikalarini oʻrganish va tahlil qilish, ularning toʻgʻri yondashuvlar yordamida oʻqitishning asosiy usullarini koʻrsatish maqsad qilingan. Texnik va taktikaning oʻzaro bogʻliqligi. Texnik koʻnikmalar futbolchining oʻyin davomida toʻpni boshqarish, pas berish, toʻpni qabul qilish, zarba berish kabi asosiy faoliyatlarni oʻz ichiga oladi. Taktika esa jamoaning oʻyin strategiyasini, raqibga qarshi qanday harakat qilishni, pozitsiyalarni va oʻyin maydonidagi oʻzgarishlarga qanday javob berishni belgilaydi. Yosh futbolchilarning texnik va taktika koʻnikmalarini birgalikda rivojlantirish oʻyinchi uchun samarali va muvaffaqiyatli natijalar keltiradi. Yosh futbolchilarda texnik-taktik koʻnikmalarni rivojlantirish metodikasi.

Individual texnik harakatlarni rivojlantirish: Yosh futbolchilar uchun texnik koʻnikmalarni oʻrganish, asosan, toʻpni boshqarish, toʻpni olib yurish va toʻp bilan ishlash qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan. Bu jarayon quyidagi metodlarni oʻz ichiga oladi: 2. Drill va mashqlar: Tezkor va samarali texnik koʻnikmalarni oʻrganish uchun maxsus drill (mashq) tizimlari ishlatiladi. Masalan, toʻpni tezda boshqarish, uzatish va toʻpni qabul qilish mashqlari. Toʻpni boshqarish boʻyicha mashqlar: Toʻp bilan harakat qilishda aniq va

to'g'ri texnikalarni rivojlantirish uchun individual mashqlar amalga oshiriladi. Bunga zarbalar, paslar, to'pni oyoq bilan yurish kabi turli ko'nikmalar kiradi. Jamoaviy taktika va o'yin strategiyasi: Yosh futbolchilarni jamoaviy taktikani o'rganishga rag'batlantirish, ularni birgalikda ishlashga o'rgatadi. O'yin davomida qanday pozitsiyada turganiga qarab, futbolchi jamoaning umumiy o'yini va strategiyasini tushunishi kerak. Bunda quyidagi metodlar qo'llaniladi: Jamoaviy o'yin uslublari: Yosh futbolchilarga jamoaviy harakatlar, pozitsiyalarni to'g'ri tanlash va raqibga qarshi kollektiv harakatlarni ishlab chiqish o'rgatiladi. Taktik treninglar: Jamoaviy o'yin taktikalarini o'rgatish uchun maxsus treninglar tashkil etiladi. Bu treninglarda futbolchilarga o'zaro kommunikatsiya, pas berish va jamoaviy himoya tizimlari ko'rsatib beriladi. 3. Taktik qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantirish: Yosh futbolchilarni o'yinda to'g'ri taktika qarorlarini qabul qilishga o'rgatish juda muhim. Bu qobiliyatni rivojlantirish uchun quyidagi metodlar ishlatiladi: Simulyatsiya va real o'yinlar: Yosh futbolchilarga turli o'yin vaziyatlari va real sharoitlar taqdim etiladi. Bu ularga turli taktika qarorlarini tez va aniq qabul qilishga yordam beradi. Vaziyatlarni tahlil qilish: O'yin davomida futbolchilarni raqibning taktik harakatlarini tahlil qilishga o'rgatish, o'z harakatlarini optimallashtirishga yordam beradi. 4. Psixologik tayyorgarlik: Yosh futbolchilarni psixologik jihatdan tayyorlash ham muhim ahamiyatga ega. O'yinda to'g'ri qarorlar qabul qilish, stressli vaziyatlarda tinchlikni saqlash va ishonchni oshirish uchun maxsus psixologik mashqlar va treninglar o'tkaziladi. Bu jarayonni rivojlantirish uchun quyidagi metodlar qo'llaniladi: Stressni boshqarish mashqlari: Yosh futbolchilarga stress va hissiy holatlarni boshqarish usullari o'rgatiladi, bu ularning o'yindagi natijalariga ijobiy ta'sir qiladi. Jamoaviy ruhni oshirish: Jamoaviy motivatsiya va ruhni oshirish uchun maxsus mashqlar, muhokamalar va motivatsion treninglar o'tkaziladi. Yosh futbolchilarning texnik-taktik harakatlarini rivojlantirish metodikasi ularning o'yiniga katta ta'sir ko'rsatadi. To'g'ri o'qitish metodlari yordamida futbolchilar texnik va taktika ko'nikmalarini muvaffaqiyatli rivojlantirishi, o'yindagi individual va jamoaviy samaradorlikni oshirishi mumkin. Yosh futbolchilarni tayyorlashda metodik yondashuvlar ularning psixologik va jismoniy holatini yaxshilashga, o'yin davomida to'g'ri qarorlar qabul qilishga yordam beradi. Shu bilan birga, yosh futbolchilarning texnik-taktik harakatlarini rivojlantirish jarayoni, umuman olganda, futbolning sifatli rivojlanishiga xizmat qiladi. So'nggi yillarda mamlakatimizda millionlar sevgan sport turi bo'lgan futbol Yurtboshimiz insonparvarlik siyosati tufayli yuksak taraqqiyot sari intilmoqda. O'zbek futboli sekin-asta xalqaro sport maydonlariga kirib bormoqda. Mamlakatimizda futbolni rivojlantirish masalalari davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Yosh futbolchilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish sport trenirovkasining muhim jihatlaridan biri sanaladi.

XULOSA: Yosh futbolchilarning texnika-taktika harakatlarini rivojlantirish metodikasi sohasidagi ilmiy tadqiqotlar va amaliy tajribalar shuni ko'rsatdiki, samarali futbol tayyorgarligi nafaqat individual texnika ko'nikmalarni, balki jamoaviy taktika va strategiyalarni ham shakllantirishga qaratilgan yondashuvlarni talab qiladi. Texnika-taktika ko'nikmalarni rivojlantirish jarayoni yosh futbolchilarga o'yin davomida to'g'ri qarorlar qabul qilish, jamoaviy harakatlarni samarali amalga oshirish va o'z mahoratini oshirishga yordam beradi. Trening jarayonida drill mashqlari, jamoaviy taktika o'yinlari,

vaziyatlarni simulyatsiya qilish va psixologik tayyorgarlik metodlarini samarali ishlatilishi kerak.

Adabiyotlar:

1. R.I.Nurimovning Futbol nazariyasi va uslubiyati toshkent – 2015
2. Ibragimov M.B Futbol nazariyasi va uslubiyati. O‘quv qo‘llanma. Buxoro-2023
3. Abdullayev Farhod Dilshodbekovich Research Focus, Uzbekistan 96 refocus.uz | volume 2 | ISSUE 3 | 2023
4. Shomurotov H.Q. "Экономика и социум" №5(120)-2 2024 www.iupr.ru 636
5. Xabibullayev Samandar Xabibullayevich Futbol Va Uni O‘qitish Metodikasi. Darslik. Toshkent-2024

